

**MASTIT KASALLIGINING VETERINARIYA AKUSHERLIGIDAGI
AHAMIYATI VA DAVOLASH USULLARI**

Talim muasasasi: Qo‘qon 3-son texnikumi

Muallif: Azamov Xusanjon

Annotatsiya: *Ushbu maqolada qoramollarda uchraydigan mastit kasalligining kelib chiqish sabablari, patogenezini, klinik belgilari, diagnostikasi hamda davolash va profilaktika choralariga ilmiy asosda yondashuv berilgan. Mastit sut mahsuldorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadigan asosiy kasalliklardan biri bo‘lib, veterinariya akusherligida muhim o‘rin tutadi.*

Kalit so‘zlar: *mastit, qoramol, sut bezlari, yallig‘lanish, akusherlik, laktatsiya, infeksiya*

KIRISH

Mastit – bu sut bezlarining yallig‘lanishi bo‘lib, ko‘pincha sigirlarda laktatsiya davrida uchraydi. Ushbu kasallik chorvachilikda katta iqtisodiy zarar keltiradi, chunki sut sifatini va miqdorini kamaytiradi. Veterinariya akusherligida mastit tug‘ruqdan keyingi davr bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, ayniqsa gigiyena talablariga rioya qilinmaganda tez-tez uchraydi. Shbu kasallik nafaqat hayvon salomatligiga, balki sut mahsuldorligi, mahsulot sifati va xo‘jalik iqtisodiy samaradorligiga sezilarli darajada salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Mastit natijasida sut miqdori kamayadi, uning fizik-kimyoviy xususiyatlari o‘zgaradi va sanitariya talablarga javob bermaydigan mahsulot hosil bo‘ladi.

Veterinariya akusherligi nuqtai nazaridan mastit ayniqsa tug‘ruqdan keyingi davrda (postpartum davrda) dolzarb hisoblanadi. Chunki bu davrda hayvon organizmi zaiflashadi, immunitet pasayadi va sut bezlari turli mikroorganizmlar uchun sezgir holatga keladi. Shu sababli noto‘g‘ri parvarish, gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik hamda sog‘ish texnologiyasidagi kamchiliklar mastit rivojlanishiga olib keladi.

O‘zbekiston Respublikasida chorvachilik sohasi qishloq xo‘jaligining muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi va aholining oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlashda katta ahamiyatga ega. So‘nggi yillarda sut yetishtirish hajmini oshirish, naslli qoramollarni ko‘paytirish va zamonaviy fermalarni tashkil etish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq amaliyot shuni ko‘rsatadiki, kichik va o‘rta xo‘jaliklarda veterinariya xizmatining yetarli darajada tashkil etilmaganligi, gigiyena talablari to‘liq bajarilmasligi va kasalliklarning erta diagnostikasi sustligi sababli mastit keng tarqalgan muammolardan biri bo‘lib qolmoqda.

Ayniqsa, respublikaning turli hududlarida (jumladan, Farg‘ona vodiysi sharoitida) iqlimning issiq va nam bo‘lishi, chorva saqlash sharoitlarining turlicha ekanligi mastit kasalligining rivojlanishiga qulay omil bo‘lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, zamonaviy

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Aprel, 2026-yil

sog‘ish uskunalarining yetarli darajada joriy etilmaganligi ham kasallik tarqalishiga sabab bo‘lmoqda.

Shu boisdan mastit kasalligini chuqur o‘rganish, uning kelib chiqish sabablarini aniqlash, samarali davolash va profilaktika choralari ishlab chiqish O‘zbekiston chorvachiligi uchun dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolaning maqsadi mastit kasalligining etiologiyasi, klinik belgilari, diagnostikasi hamda davolash va oldini olish usullarini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism

Mastitning etiologiyasi

Mastit asosan quyidagi sabablar natijasida yuzaga keladi:

- Bakterial infeksiyalar (stafilokokklar, streptokokklar)
- Noto‘g‘ri sog‘ish texnikasi
- Gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik
- Sovuq urishi yoki mexanik shikastlanishlar

Patogenezi

Infeksiya ko‘krak bezlariga sut yo‘llari orqali kirib, yallig‘lanish jarayonini keltirib chiqaradi. Natijada to‘qimalarda shish, og‘riq va funksional buzilishlar yuzaga keladi.

Klinik belgilari

- Sut bezining shishishi va qizarishi
- Sut tarkibining o‘zgarishi (ivigan, qon aralash)
- Hayvonning tana harorati ko‘tarilishi
- Sut mahsuldorligining pasayishi

Diagnostika

Mastitni aniqlash uchun quyidagi usullar qo‘llaniladi:

- Klinik tekshiruv
- Sutni laboratoriya tahlili
- Mastit testlari (masalan, tezkor reagentlar yordamida)

Davolash usullari

- Antibiotik terapiya
- Yallig‘lanishga qarshi preparatlar
- Tez-tez va to‘g‘ri sog‘ish
- Fizioterapiya usullari

Profilaktika

- Sog‘ish gigiyenasiga rioya qilish
- Sigirlarni toza sharoitda saqlash
- To‘g‘ri oziqlantirish
- Tug‘ruqdan keyingi parvarishni yaxshilash

Xulosa

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Aprel, 2026-yil

Mastit chorvachilikda eng ko‘p uchraydigan kasalliklardan biri bo‘lib, uni erta aniqlash va to‘g‘ri davolash muhim ahamiyatga ega. Profilaktik choralarni to‘g‘ri tashkil etish orqali ushbu kasallikning oldini olish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Veterinariya akusherligi va ginekologiyasi darsligi

2. Chorvachilik asoslari bo‘yicha ilmiy qo‘llanmalar

3. Zamonaviy veterinariya jurnallari materiallari

Foydalanilgan adabiyotlar (internet manbalari)

1. Yu, W., Zhang, Z., Wang, Z., Lin, X., Dong, X., Hou, Q. (2025). Comprehensive prevention and control of mastitis in dairy cows: From etiology to prevention. *Veterinary Sciences*.

2. Zainettinova, D. B., Mukhamadieva, N. N., Julanov, M. N., Stefanik, V. Y. (2020). Prevalence and diagnostics of mastitis in cows.

3. Firsov, G. M. (2022). Antimicrobial resistance of bovine mastitis pathogens. *RUDN Journal of Agronomy and Animal Industries*.

4. Koziyenko, A. E., Klementyeva, V. V. (2023). Mastit u крупного рогатого скота. *Molodoy uchenyy jurnali*.

5. Mastitis in dairy cattle: On-farm diagnostics and future perspectives (2023).

6. Comprehensive prevention and control of mastitis in dairy cows (ilmiy sharh maqola).